

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวเลือกด้านการเกษตรของจังหวัดน่าน : การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์มีวัตถุประสงค์ของโครงการคือการศึกษาตัวเลือกด้านเกษตรที่เป็นไปได้ของจังหวัดน่านโดยใช้ตัวแบบจากการถดถอยเปรียบเทียบตัวเลือกด้านการเกษตรของโครงการหลวง หรือเกษตรที่สูง นอกจากนั้นยังได้ใช้ข้อมูลต่างๆ จากหน่วยงานของทางภาครัฐ อาทิเช่น กรมการส่งเสริมการเกษตร เป็นแนวทางแนวคิด และใช้แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์มาทำการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์ในแต่ละตัวเลือกด้านเกษตร และจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลือกด้านเกษตรพร้อมคู่มือการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ

เพื่อเป็นการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการทำการเกษตรกรรมในทั้งพืชไร่ พืชสวน พืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ การวิจัยในครั้งนี้จะมีการกำหนดข้อสมมติต่างๆ ดังนี้ ค่าเสียโอกาสจากการใช้ที่ดิน 1 ไร่ จะคิดเป็นค่าเช่าที่ดินมูลค่า 3,000 บาท (จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัดน่าน) และค่าเสียโอกาสจากการทำงานเป็นจำนวนเงิน 300 บาทต่อวัน โดยภายในหนึ่งวันจะทำงาน 8 ชั่วโมง ปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ได้มาจากปริมาณผลผลิตเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี (2555-2557) และราคาเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี (2555-2557) ซึ่งทั้งข้อมูลปริมาณและราคาได้มาจากสำนักงานเกษตร จังหวัดน่าน โดยพืชไร่จะมีการกำหนดจำนวนปีในการเพาะปลูกและการจำหน่ายจำนวน 5 ปี พืชสวนจะมีการกำหนดจำนวนปีในการเพาะปลูกและการจำหน่ายจำนวน 15 ปี พืชผักสวนครัวจะมีการกำหนดจำนวนปีในการเพาะปลูกและการจำหน่ายจำนวน 3 ปี และสัตว์จะมีการกำหนดจำนวนปีในการเลี้ยงดูและการจำหน่ายจำนวน 5 ปี โดยมีผลลัพธ์ของการวิจัยดังนี้

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกพืชไร่ : พืชไร่ที่นิยมปลูกกันมากได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รองลงมาได้แก่ ข้าวนาปี ส่วนเกณฑ์การตัดสินใจปลูกพืชไร่ในเชิงพาณิชย์นั้นเกษตรกรควรพิจารณา น้ำ เป็นเกณฑ์สำคัญประการแรก และยังมีเกณฑ์ที่สำคัญต่างๆ คือ ตลาดหรือช่องทางจัดจำหน่าย ด้านพื้นที่ ด้านการขนส่ง และช่วงเวลาปลูก ที่เป็นเกณฑ์ที่เกษตรกรต้องพิจารณาตามลำดับ เมื่อทำการศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกพืชไร่ เมื่อพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบันทางการเงินสุทธิ(Net Present Value :NPV) ของกำไร พบว่าพืชไร่ทั้งหมดขาดทุน อันเนื่องมาจากต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการใช้แรงงานเป็นหลัก และหากเราพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบันทางการเงินสุทธิ(Net Present Value :NPV) ของผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดจะพบว่า ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วลิสง เป็นพืชไร่ที่สามารถให้ผลตอบแทนได้มากที่สุด 3 อันดับแรก เนื่องจากพืชไร่ทั้ง 3 ชนิดเป็นพืชที่ เป็นพืชที่ให้ผลผลิตในปริมาณสูง ทั้งยังมีการลงทุนและต้นทุนผันแปรที่น้อย จึงทำให้ได้กำไรจากการผลิตที่สูงกว่าพืชชนิดอื่น และอัตรา

ผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) ของพีชไร้ทั้ง 3 ชนิดยังสามารถให้ผลตอบแทนภายในได้ค่อนข้างดี และมีระยะเวลาในการคืนทุนที่รวดเร็ว ส่วนพีชไร้ อื่นที่ประสบปัญหาการขาดทุนมีสาเหตุของหลัก คือ ปริมาณผลผลิตที่ได้น้อยกว่าปกติ ส่วนด้านราคาของผลผลิตพีชไร้ก็มีความผันผวนมาก ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่แน่นอน และมีค่าใช้จ่ายในการผลิตที่ค่อนข้างสูง

ส่วนรูปแบบของการขนส่งของพีชไร้ ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อในชุมชน โดยราคาจะขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคา หลังจากนั้นพ่อค้าคนกลางก็จะนำไปขายต่อตลาดที่สำคัญของประเทศ

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกพีชสวน : พีชสวนที่นิยมปลูกกันมากได้แก่ ขางพารา รองลงมาได้แก่ ลำไย และลิ้นจี่ ส่วนเกณฑ์การตัดสินใจปลูกพีชสวนที่ควรคำนึงเป็นอันดับแรกคือ เงินทุนเป็นเกณฑ์การตัดสินใจอันดับแรกของเกษตรกร และยังมีเกณฑ์ที่สำคัญต่างๆ คือ แหล่งน้ำ ตลาดหรือช่องทางจัดจำหน่าย พื้นที่ การขนส่ง และช่วงเวลาปลูกที่เป็นเกณฑ์ที่เกษตรกรต้องพิจารณาตามลำดับ เมื่อทำการศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกพีชสวนเมื่อพิจารณามูลค่าปัจจุบันทางการเงินสุทธิ(Net Present Value :NPV) ของกำไร พบว่าการปลูกพีชสวนที่สามารถให้ผลตอบแทนได้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ มะนาว ชา และลิ้นจี่ตามลำดับ เนื่องจากทั้ง 3 ชนิด เป็นพีชสวนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ โดยเฉพาะชาและ ลิ้นจี่มีความต้องการจากตลาดต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากประเทศจีน และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) ของมะนาว ชา และลิ้นจี่ สามารถให้ผลตอบแทนภายในได้ค่อนข้างสูงส่วนพีชที่ประสบภาวะขาดทุน คือ กล้วยน้ำว่า และมะม่วง อย่างไรก็ตามพีชสวนยังเป็นสินค้าที่ถูกทดแทนได้ง่ายเมื่อราคาสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรจึงมีความเสี่ยงที่จะประสบปัญหาการขาดทุนได้ ส่วนรูปแบบของการขนส่งของพีชสวน ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อในชุมชน โดยราคาจะขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาและประเมินคุณภาพผลผลิต ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาถูกกดราคาจากพ่อค้า

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกพีชฝักสวนครัว : เกษตรกรสวนใหญ่จะมีการเพาะปลูกพีชฝักสวนครัวเพื่อใช้ในครัวเรือนเท่านั้น ไม่ได้ปลูกพีชฝักในเชิงพาณิชย์ แต่ในบางพื้นที่ยังมีการปลูกแบบมีพันธะสัญญา ซึ่งเป็นการปลูกพีชฝักเพื่อป้อนผลผลิตเข้าสู่โรงงาน และมีมาตรฐานในการผลิตในรูปแบบเดียวกันทั้งหมด นอกจากนั้นเกษตรกรยังได้มีการผลิตและส่งเข้าสหกรณ์ในชุมชนเพื่อสหกรณ์จะได้เป็นผู้รวบรวมผลผลิตและนำส่งให้กับห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ เช่น บิ๊กซี โลตัส โดยพีชฝักสวนครัวที่มีการปลูกกันมากในจังหวัดน่านคือ พริกใหญ่ อันดับรองลงมาได้แก่ ผักกาดเขียวปลี และมะเขือยาว ส่วนเกณฑ์การตัดสินใจปลูกพีชฝักในเชิงพาณิชย์นั้น เกณฑ์ที่ต้องคำนึงเป็นเกณฑ์ประการแรก คือ แหล่งน้ำ และเกณฑ์อันดับต่อไปคือ

ตลาดหรือช่องทางจัดจำหน่าย พื้นที่ การขนส่ง และช่วงเวลาปลูก ตามลำดับ เมื่อทำการศึกษาถึง ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกพืชผัก เมื่อพิจารณามูลค่าปัจจุบันทางการเงินสุทธิ (Net Present Value :NPV) ของกำไรที่รวมค่าแรงแล้ว พบว่าการปลูกพืชที่สามารถให้ผลตอบแทน ได้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ คะน้า ผักกาดขาวปลี และบร็อกโคลี่ตามลำดับ เนื่องจากผักทั้ง 3 ชนิด เป็นผักที่สามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล ขั้นตอนการปลูกและดูแลรักษาง่ายไม่ยุ่งยาก มีอายุการเก็บเกี่ยว สั้นจึงสามารถทำการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปีทั้งยังเป็นผักสามารถนำไปประกอบอาหารได้ หลากหลายจึงเป็นที่ต้องการของตลาด และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) พบว่าสามารถให้ผลตอบแทนภายในได้ค่อนข้างสูง และมีระยะเวลาในการคืนทุนที่รวดเร็ว จะมีก็ เพียง ถั่วแขกและ มะเขือยาวเท่านั้นที่เกิดการขาดทุน เพราะมีปริมาณผลผลิตต่อไร่จำนวนน้อย และ ต้องมีการใส่ปุ๋ยทุก ๆ เดือนทำให้ต้นทุนผันแปรสูง และเนื่องจากการปลูกพืชผักในจังหวัดน่านนั้น ส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ทำให้ปริมาณพืชผักที่ผลิตได้ภายในจังหวัดจึง ไม่เพียงพอต่อการบริโภคเป็นสาเหตุให้มีการนำเข้าจากต่างจังหวัด ซึ่งมีการนำเข้ามาจาก ตลาดยิ่งเจริญ จังหวัดพิษณุโลก และจากตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการเลี้ยงสัตว์ : ปัจจุบันการทำ การปศุสัตว์มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากมีการใช้พื้นที่ในการทำปศุสัตว์เปลี่ยนไปปลูก พืชเศรษฐกิจทดแทน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ทำให้ในปัจจุบันการทำปศุสัตว์จึงมีจำนวน น้อยภายในจังหวัดน่าน และลักษณะการทำปศุสัตว์ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบของเกษตรพันธะ สัญญา (contract Farming) เนื่องจากเกษตรกรไม่ต้องกังวลกับปัญหาด้านการตลาด ทำให้ใน ปัจจุบันนี้มีการนำเข้าสัตว์ต่างๆ มาเพื่อการบริโภค เช่น เนื้อไก่ ไช้ไก่ เนื้อโค เนื้อกระบือ เป็นต้น ใน จังหวัดน่านมีเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงสัตว์มากที่สุดคือ ไก่ ไช้ รองลงมาได้แก่ โคนเนื้อ สุกร กระบือ และไก่เนื้อ ตามลำดับ สำหรับด้านการประมงนั้น เกษตรกรจะเลี้ยง ปลานิล และปลาดุก ส่วนเกณฑ์ การตัดสินใจทำปศุสัตว์ในเชิงพาณิชย์นั้นเกษตรกรควรพิจารณา เกณฑ์อันดับแรกคือ เงินทุน เกณฑ์ ที่สำคัญถัดมา คือ ตลาดหรือช่องทางจัดจำหน่าย พื้นที่ และแหล่งน้ำ ระยะเวลาที่ใช้ในการเลี้ยง ตามลำดับ เมื่อทำการศึกษาถึงต้นทุน และผลตอบแทนของการเลี้ยงสัตว์เมื่อพิจารณามูลค่าปัจจุบัน ทางการเงินสุทธิ (Net Present Value :NPV) พบว่าการเลี้ยงสัตว์ที่สามารถให้ผลตอบแทนได้มาก ที่สุด 3 อันดับแรก คือ การเลี้ยงเป็ดไข่ เป็ดเนื้อ และไก่ไข่ ซึ่งการที่การเลี้ยงสัตว์เหล่านี้ได้กำไรที่สูง เนื่องจากราคาขายไข่ไก่และเป็ดค่อนข้างให้ราคาที่ดี โดยเฉพาะเป็ดไข่และไก่ไข่ และเมื่อปลด ระวังทั้งไก่และเป็ดแล้ว ยังสามารถนำมาขายเป็นเนื้อ และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) ก็ให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง และมีระยะเวลาในการคืนทุนที่รวดเร็ว ส่วน วัว ควาย ไก่เนื้อ และปลาดุกเกษตรกรจะประสบภาวะขาดทุน เพราะต้องแบกรับต้นทุนค่าอาหารที่

ค่อนข้างสูง และต้องใช้ระยะเวลาเลี้ยงที่ยาวนานกว่าจะได้ผลตอบแทน อย่างไรก็ตามในตัวจังหวัดน่านเองก็ยังมีกรบริโภคอาหารจำพวกเนื้อสัตว์อยู่เป็นจำนวนมากกว่าปริมาณเนื้อสัตว์ที่ผลิตขึ้นมาได้ จึงมีการนำเข้าเนื้อสัตว์จากจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา ยิ่งในช่วงฤดูการท่องเที่ยวก็ยิ่งจะมีการบริโภคที่สูงขึ้นไปอีก ดังนั้นการเลี้ยงสัตว์จึงยังคงมีโอกาทางการตลาดอยู่ค่อนข้างสูง ที่เกษตรกรจะทำการผลิตเนื้อสัตว์มาขายภายในจังหวัดน่าน

ABSTRACT

An Analysis of Agriculture Choices in Nan: Economic Analysis .The purpose of this research aimed to study choices for agriculture in Nan which used the lessons learned from the Royal Agriculture Project as a model. Moreover, it also used the data of the department of Agriculture Extension as a guideline, the concept of economics to analyze the possibility of each choices of cropping, as well as preparation and analysis of agriculture choice handbook for decision making.

A costs-benefit analysis of crops, horticulture, vegetables, and livestock were undertaken. The hypothesis was as follow; the opportunity cost of 1 rai land use was 3,000 baht (from the interview with farmers in Nan). The opportunity cost of working was 300 baht per 8 hours a day. The harvest quantities were derived from the average quantities and the average price in the last 3 years (2012 - 2014). All data was from the Agriculture Office of Nan Province, it showed that crops would take 5 years to grow before harvest and selling. Horticulture would take 15 years before harvest and selling. Vegetables would take 3 years, while livestock would take 5 years.

The findings of this study were as follow;

The Economic analysis of cost-benefit of crops: The crop which was widely planted was corn, followed by wet season rice. Farmers should consider water as the first criteria before planting. Others factors which farmers should considerate market or channel, area, transportation, and time in order. The study of cost-benefit of crops in case excluded the opportunity cost of labors, found that the Net Present Value (NPV) of wet season rice, maize and peanut are the top 3 return the profit margin. This is because they were the high quantity produced and the Interest Rate of Return (IRR) of them were at the high level and the rate of return is fast. However, other crop suffered a loss. Prices were unstable, so farmers did not get income uncertainly and they were facing the problem of high costs. Regarding transportation, there were the middleman who

purchased the produce at the community and they defined the prices. Then, they transfer the produce to other major markets in Thailand.

The Economic analysis of cost-benefit of horticulture: Rubber trees were popular for planting, others included longan and lychee respectively. Budget was the first factor that farmers should consider before planting. Other factors which should be taken into consideration included water, market or channel, area, transportation, and time respectively. The Net Present Value (NPV) of limes, tea, and lychee was at a good level respectively. The Internal Rate of Return (IRR) of limes, tea, and lychee was at a high level and had a fast rate of return. However, cultivated bananas and mangoes suffered a loss. As for transportation factors, there were the middleman who purchased the produce at the community and they defined the prices. Therefore, farmer did not receive good income as they should.

The Economic analysis of cost-benefit of vegetable: Most of farmers usually planted vegetable for their household only. But in some areas, they were outsourced as contract farmers which they transferred the produce to the factories with the same standard. Moreover, some transferred the produce to the Cooperative. Then they sent the produce to other big department stores, such as Big-C and Lotus. Green peppers were widely planted. Other vegetables included leaf mustard and long eggplant. Water was the first factor that farmers should consider before planting. Other factors include market or channel, area, transportation, and time respectively. The Net Present Value (NPV) of all vegetables was very good because their harvest cycle was very short and could be harvested several times. Kale, Chinese cabbage, and broccoli returned high profits with high Internal Rate of Return (IRR). However, only green pea and long eggplant suffered a loss. This was because they yield little and farmers had to pay high costs for the fertilizer every month. Furthermore, the case of farmers in Nan Province planted vegetables for household consumption, so it was not enough. Therefore, they had to import vegetables from

other province, such as Ying-Charoen Market in Phitsanulok province and Maung-Mai Market in Chiang Mai Province.

The Economic analysis of cost-benefit of livestock: The present situation of livestock in Nan Province was decreasing because farmers widely plant crops. So most animal farming in Nan Province was contract farming. Farmers did not have to worry about marketing and selling. But, Nan Province had to import livestock as hens, chicken, cattle and buffalo. Farmers in Nan Province usually fed hens, beef cattle, buffalo, and chicken respectively. In terms of fishery, farmers usually tilapia fish, and catfish respectively. Budget was the first factor that farmers should consider before planting. Other factors include market or channel, area, transportation, water, and time respectively. The Net Present Value (NPV) of standard raising hens, laying duck, and duck could generate high profit for farmers and Internal Rate of Return (IRR) was at the high level and with quick returns. Meanwhile, cattle, buffalo, chicken and catfish suffered a loss. Farmers had to handle high cost and take time for production. However, consumption of meat of people in Nan Province, especially in the high season of tourism was larger than they could produce themselves. Therefore, they imported meat from other provinces, such as Chiang Mai, Lampang, and Phayao. In addition, farmers still had chance for a market share in Nan Province.